

Vreme je i oblik socijalne kontrole²⁶: različiti oblici organizacije rada, kao napr. tejlorizam i fordizam su i posebni oblici organizacije vremenskih tokova radnika. Tako, taylorizam uvodi normativne mere koje ubrzavaju ritam obnavljanja određenih operacija, te smanjuju poraznost radnog dana i svode rad na određene gestove, radnje čija specifičnost se iscrpljuje u različitosti vremenskog trajanja. U okviru fordizma dolazi do ubrzavanja vremenskog ciklusa proizvodnog kapitala i do normiranja ritma rada pojedinca podređenog radu transporta koji omogućava kretanje skupa delova ispred radnika itd. Oblici organizacije rada regulisanje radnih operacija su mehanizmi podređivanja subjektivnosti čistom, kvantitativnom vremenu, to su forme iščezavanja pojedinac pred vladajućoj vremenskoj stvarnosti.

Vremenski obrazac našeg doba uslovljava pojedinca kao beskonačnog želioca, prisvajaca i potrošača. Oskudica sa svojim vremenskim dimenzijama bez prestanka reaktuelizuje i mobilizuje nas u cilju što intenzivnijeg zadovoljavanja potreba. Umesto protestantnog, asketskog i strpljivog očekivanja plodova kao rezultata marljivog doprinosa pred Božjim očima, zamah kreditnih poslova stvara zgusnuto, kondenzovano potrošačko vreme. Ono skraćuje očekivanje budućnosti, usme-

postaje mora, opasnost i teskoba postmodernog pojedinca. Vreme rada, repetitivnih pokreta i produktivnosti, vreme potrošnje, sukcesija prisvajanja korisnosti i varljive modne različitosti obezbeđuju egzistencijalnu sigurnost. Gubljenje radnog vremena ili gubitak »potrošačke groznice« (kao rezultat povećane produktivnosti i saturacije predmetima koji štede vreme) ponovno nas postavlja neposredno naspram nas samih i drugih. Slobodno vreme tako postaje najveća opasnost, prazno vreme koje ne umemo i ne možemo popuniti. Postavljeni naspram slobodnog vremena, suočeni sa vremenom koji ne umemo da iskoristimo, da popunimo, da osvojimo, ne umemo da »živimo« izvan obrasca koji nam nudi robno društvo i od koga smo pokušali neoprezno i bezuspešno da pobegnemo, mi mu se ponovo obraćamo. Nadamo se spasu od njega novi potrošački ekstaza u njegovom okviru tako nalazimo nove predmete, kvalitativno različitih od prethodnih — predmete koji troše naše slobodno vreme, nude iznamljenje od praznine. Posredovano i zasnovano na predmetima to vreme ne može biti popunjeno našom aktivnošću — to je pasivno trošenje vremena u kome smo samo gledaoci, terminali na ekranu a nikada aktivni učesnici. Posmatrači postmodernih spektakala, sportskih nadmetanja, samotni igrači mehaničkih i video igara,

tv antenna žarko dimić

NOVA MITOLOGIJA

Presamićeni mudraci prolaze TV ekranom
Komentarišu dizajnirana lica obreznih
Komentatora, političara
Krute priče pričešću tokove u zenici katodne cevi
Kuju »zasneži« tek helikopter, avion ili golub sa karikom na nozi
U novoj krstionici krsti se jednim prstom
Pritiskom na dugme i mrmlija molitva uredniku programa
Uz kalvariju TV kanala tegli se vetrovna informacija
Golgotu smenjuje udobna stolica, fotelja, ležaj
U satelitu razapet Hrist nervozno iščekuje termin
Pustinjaci su sada brojniji no ikad samotnjaci sa
daljinskim upravljačima

Krljaju noge i ruke u ovoj novoj mitologiji
Soba — vremeplov precizno izgori mladost u starost
Olujčinom udobne strasti starac mrtvih očiju
Doživljava providenje bivajući sve hladniji i svetliji
Iz TV tornja kao iz Trojanskog konja
Neprimetno kroz vazduh
Iskaču, poskakuju, trče šunjavu se i šapuču
Polubogovi osvajaju sve zemaljske Ilione i iliončice
Kao pijavice sišu i pljuju, robe duše, seku gotovo bezbolno
Psiho skalpelima veže između ljudi i prirode
Svud pogledom kreću se ljudi kao izbezumljeni baloni
Bezverje stisnuto širi se iz dana u noć
U slici oslepeo zaborav spartanca
HI—FI
Nekada je tamo bila bolnica
Danas je to za ljude mehaničarska radionica
Sveopšte nevreme i sat

ISTOVAR HLADNOG VREMENA

Hladno vreme drnda autobusom
Misli skućene u relacijama
Kroz ugljenisano telo šibice
Bije tajfun pepeljara
Ljudi razgovaraju
Židovi akvarijuma slepljeni od lica
Ribice se dogovaraju mehurićima
Pospa čuči zaseda histerični prsti

Trgaju poslednju cigaretu
Od debelog zimskog kaputa
Pali se zvezda nova u očima

Niz skute jeseni orasi
Tandru krovom niz crepove
Ozimila se peč niz čunak led
Guta knjige i utvare, snove i ljubavi
Ah, kako mi je prošlost ona ljubljena
Zbog negativnog stepena tako naivno
Tako jedno i uludo uginula
Stanica
Svi osim jednog izlaze
Pritrčavaju i blenu
Vozač govori da ga iznose
Žuri na kafu
U toalet, nužnik, WC
Prazan autobus se ipak zagreva
Motor radi
Hladno vreme slepljeno za debeli zimski kaput
Na peronu
Leže

NA SLOVO »J«

Pupice još, cvetaće
Rikaće gomile i gomilice
Kao ptice leteće ljudi
U laganim zimskim kaputima
Svetleće svici kožom sijalice
Pred oluju u noći mrštiće se beli bulevari
Praćaka se poklon cveće u lavabou

Sve moje ljubavi saznaće istinu
Vek kao zamorče ostaće bez oba oka
Otkucana pisačom mašinom UNIS
Koja hramlje na mestu
Gde štap zamahuje u san
U tački gde se utanjio razum
Na užtrb savršenstvu
Sveslika u glavi prikaze
Miriše vreme nadolazećim plodom

rava potrošačko vreme i uslovljava dinamičku euforiju, stalnu okrenutost ka predmetima. Umesto religiozno nadahnete štednje koja isto tako antcipira budućnost, ali zahteva da pojedinac odlaže za kasnije zadovoljavanje svojih potreba, besomućni kredit pospešuje kult želje, personalizaciju pojedinca, investiciju privatnosti, dirigovani hedonizam. Razmah finansijskog-spekulativnog kapitala koji postaje nezavisan od realne proizvodnje, naglašeni hedonizam postmodernog pojedinca samo dovršava teskobu modernog čoveka u pogledu nedostatka orijentira u vremenu. Rast neizvesnosti, praznina nas stalno podsećaju da više ne postoji poverenje u budućnost čija otvorenost zapravo zabrinjava. U tome se i ogleda protivurečnost vremenske stvarnosti današnjeg robnog pojedinca. Razvijaju se sve sofisticiraniji oblici neutralizovanja budućnosti i forme organizacije vremena, sve više gomila predmete u cilju istiskivanja ireverzibilnog vremena i smrti.

Vreme se sve više segmentira, razvijaju se nove brzine: berza sa uvođenjem teleksa, telefon, revolucija transportnih sredstava, uvode se novi oblici kao klizno radno vreme, te rad u kući, tehnološka kontrola memorije. Sa druge strane neprekidno nizan trenutaka, užurbani hedonizam (ali ni nova saznanja o vremenu) ne znače iznamljenje od vremena, niti suzbijanje njegove moći. Vreme nepopunjeno predmetima sve više

gledaoci kojima se emituje život preko filmske i televizijske slike, težimo da zaboravimo sebe, našu subjektivnost, da »ubijemo« vreme koje uprkos zgušnjavanju donosi konačnost. Slobodno vreme naspram očekivanog iskupljenja od proizvodne-produktivne svakodnevice postaje međutim teskoba koja nas ostavlja nepripremljenim naspram nas samih, naspram naše subjektivnosti u koju je upisana konačnost. Značenja robnog društva su nas uvek pripremala da koristimo vreme u konfrontaciji sa drugima, u težnji za sticanjem priznanja i identiteta, u borbi za sticanjem moći (i kao takvo to je uvek bilo društveno vreme) i nisu podobna i primerena popunjavanju slobodnog vremena. Ono je naime naše privatno, individualno vreme. Ali kao što robno društvo neminovno primorava da se celokupno privatno postavi u javnom, tako ono ne može dopustiti da njegovim značenjima izmakne kontrola nad slobodnim vremenom. Od potencijalno, perturbativnog elementa robnog društva i radikalne različitosti, slobodno vreme se postepeno ali sigurno provodi pod njegova osnovna značenja: punoća bića se nudi i nadalje posredstvom predmeta koji okupiraju i troše slobodno vreme. Ono nije vreme nesputane maštivosti već pomatranje surogata života koji se odvija negde drugde, u nekom drugom vremenu pri čemu smo mi samo perverzni, obsceni voajeri ekranizovane egzistencije. □ □ □

